

III МІЖНАРОДНА НАУКОВА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ: ТЕОРІЯ І
ПРАКТИКА**

III INTERNATIONAL SCIENTIFIC INTERNET CONFERENCE
**TRENDS AND CHALLENGES OF MODERN AGRICULTURAL
SCIENCE: THEORY AND PRACTICE**

м. Київ, 2021

УДК 631.415.1

**ДИНАМІКА ВМІСТУ ГУМУСУ В ҐРУНТАХ УКРАЇНИ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ X ТУРУ АГРОХІМІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ**

Грищенко О. М., канд. с-г. наук

Запасний В. С.

E-mail: grischenkoel@ukr.net

Державна установа «Інститут охорони ґрунтів України»

Грищенко В.О., студентка

Боярський фаховий коледж НУБіП України

Органічна речовина – найважливіша складова ґрунту, яка поліпшує фізичні, хімічні та біологічні властивості ґрунту, а також сприяє підвищенню його родючості. Вона на 85-90 % представлена гумусом, який є найважливішим чинником утворення агрономічно цінної структури в ґрунті та поліпшення його агрофізичних властивостей, що зумовлюють сприятливий водно-повітряний режим. Останнім часом дегуміфікації ґрунтів набуває потенційно небезпечного характеру, що відображається в багатьох наукових працях, які описують зміни як кількісних, так і якісних показників різних типів ґрунтів. Результати

досліджень дають змогу контролювати вміст гумусу в ґрунті, а також вирішувати питання збереження та підвищення родючості ґрунтів.

Метою досліджень було: узагальнити та визначити динаміку вмісту гумусу в ґрунтах України за результатами останніх двох турів агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення (2006-2015 рр.).

Агрохімічну паспортизацію сільськогосподарських угідь здійснювали згідно з Методикою проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення. Для оцінки стану земель за вмістом гумусу використовували результати досліджень, проведених відповідно до вимог ДСТУ 4289:2004.

За результатами X туру (2011-2015 рр.) агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення середньозважений показник умісту гумусу в ґрунтах України становить 3,16 %, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. Порівнюючи з IX туром обстеження, вміст гумусу в ґрунтах підвищився на 0,02 %. Та незважаючи на деяке підвищення цього показника, продовжується процес дегуміфікації ґрунтів, про що свідчать від'ємні показники балансу гумусу.

У зоні Полісся середньозважений показник умісту гумусу в ґрунтах, порівнюючи з попереднім туром обстеження, зріс на 0,09 %, Лісостепу – 0,02 % та Степу – 0,05 %. Найвищий показник умісту гумусу спостерігається в ґрунтах Дніпропетровської (3,77 %), Донецької (3,8 %), Кіровоградської (4,11 %), Луганської (3,91 %), Одеської (3,77 %), Сумської (3,5 %) та Харківської (4,1 %) областей, натомість найнижчий його вміст мають ґрунти Волинської області, де середньозважений показник становить 1,56 %.

Порівнюючи з попереднім туром обстеження, спостерігається підвищення вмісту гумусу в ґрунтах Івано-Франківської, Львівської, Одеської, Рівненської та Чернівецької областей, де середньозважений показник збільшився на 0,18 %, 0,19 %, 0,42 %, 0,12 % та 0,3 % відповідно.

Найбільші втрати гумусу відбулися в ґрунтах Донецької (0,37 %), Запорізької (0,12 %) та Хмельницької (0,12 %) областей.

За результатами агрохімічної паспортизації ґрунти з дуже низьким вмістом гумусу займають 1 % від обстеженої площі, що становить 240,4 тис. га, низьким – 14 % (2646,2 тис. га), середнім – 27 % (5158,7 тис. га), підвищеним – 35 % (6485,2 тис. га), високим – 20 % (3714,3 тис. га) та дуже високим – 3 % (579,9 тис. га).

Переважає більшість обстежених ґрунтів (62 %) характеризується середнім та підвищеним вмістом гумусу і становить 11643,9 тис. га, з яких 14 % (1617,4 тис. га) зосереджені в Поліссі, 41 % (4724,8 тис. га) – Лісостепі та 45 % (5302,3 тис. га) у Степу України.

Площі ґрунтів, які мають низький та дуже низький вміст гумусу зосереджені, в основному, в поліській зоні – 53 % (1530,4 тис. га), де переважають легкі малогумусні ґрунти. У лісостеповій та степовій зонах ці площі становлять 27 % (770,3 тис. га) та 20 % (585,9 тис. га) відповідно.

Площі земель сільськогосподарського призначення за вмістом гумусу в розрізі ґрунтово-кліматичних зон розподілились нерівномірно. У зоні Полісся

значну частину становлять ґрунти з низьким та середнім умістом гумусу, які займають 2374,6 тис. га, що становить 71 % від обстеженої площі, в зоні Лісостепу – з середнім та підвищеним його вмістом – 4724,2 тис. га (67 %), а в зоні Степу – з середнім, підвищеним та високим умістом цього показника – 7547,4 тис. га (89 %).

Найбільший відсоток ґрунтів з дуже високим умістом гумусу мають Донецька, Кіровоградська, Одеська та Харківська області, де ці ґрунти займають 18 %, 9 %, 11 % та 13 % відповідно. Площі з високим його вмістом виявлено в Кіровоградській (49 %), Луганській (52 %) та Харківській (54 %) областях. Найбільший відсоток площ ґрунтів з низьким умістом гумусу, залежно від обстеженої площі, спостерігається у поліській зоні (крім Івано-Франківської області). Площі з найбільшим відсотком ґрунтів, які мають дуже низький вміст цього показника, знаходяться у Волинській області і становлять 18 % від обстеженої площі.

Порівнюючи з ІХ туром обстеження, площі земель сільськогосподарського призначення з середнім умістом гумусу зменшилися на 2 %, натомість ґрунти з підвищеним, високим та дуже високим умістом збільшилися на 1 %. Відсоток площ з дуже низьким та низьким його вмістом залишився на рівні попереднього туру.

Висновок. Згідно з результатами обстеження в зоні Полісся на 1 % зменшилися площі земель з дуже низьким та низьким умістом гумусу, а на 2 % збільшилися площі з середнім умістом. Відсоток сільськогосподарських угідь з підвищеним, високим та дуже високим умістом показника відповідно до обстеженої площі не змінився. У зоні Лісостепу, порівнюючи з попереднім туром, змінилися лише площі з низьким (зменшилися на 1 %) та високим (збільшилися на 2 %) умістом гумусу, а площі з дуже низьким, середнім, підвищеним та дуже високим його вмістом залишилися на рівні ІХ туру обстеження. Також зазнали змін землі сільськогосподарського призначення в зоні Степу: площі ґрунтів із середнім умістом гумусу зменшилися на 3 %, натомість площі з підвищеним його вмістом збільшилися на 2 %, а з високим і дуже високим – на 1 %. Площі сільськогосподарських угідь з дуже низьким та низьким умістом цього показника, порівнюючи з попереднім туром обстеження, залишилися незмінними.

Проведені наукові дослідження свідчать про незначні зміни в структурі площ сільськогосподарських угідь протягом останнього туру.